

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 3	Стр. 975-985	Ниш	јул - септембар	2010.
----	----------	-------	--------------	-----	-----------------	-------

UDK 821.163.41-32.09

Стручни рад

Примљено: 10. 6. 2010.

Драган Ј. Ристић
Машински факултет
Ниш

КАФАНСКЕ ПРИЧЕ

Резиме

Кратким хармсовским минијатурама аутор настоји да дочара атмосферу савремених кафана и кафића. Ови сажети и језгровити разговори, иако наизглед једноставни, имају своју садржинску атрактивност, али траже и размишљање. Аутор на парадоксалан начин развија сложену мрежу метатекстуалних и металитерарних поступака. Благонаклоним односом према људским слабостима, хуморном иронијом, сталном променом перспективне тачке, постиже се висок степен читалачког задовољства.

Кључне речи: кафане, нишке кафане, Ниш, кафански хумор, кафанологија

ФРКА

Еј, брате, јеси чуо, она Маргита се смувала са Љубом Злобом. Да шизнеш. Скапирала сам ја одмах да се они домунђавају. Све ми-слиш да су то жваке, да то зихераши само чешљају језик, а оно чупа-во: типос декинтирао, па збарио Маргу. Она сија лову, а он лузер на факсу, лузер и као калауз мајстор. Ма испушена лула! Заћорила се па никако да мућне чонтом. Које су јој то труле форе? Није она његов пајташ, бре. Брате, она на истој дасци са тим мудросером! Знам да она преферира буховане. А сад, усосила се, а он се испрђује. Ако је уштопам, можда и избегне фрку. Еј извини, ти овде у кафићу можеш да ћориш, ја мора да палим!

ТУК НА УТУК

У кафани „Златни котлић“ на моје наваљивање да објасни своју упорност у “борби” са рибама, страствени риболовац З. Н. стаде надугачко да прича о невероватном борцу, риби тарпон. Упустио се он био у лов на овог “сребрног краља”, чије је месо апсолутно безукусно, како каже, негде на Карибима где је, ако му је веровати, био једном приликом. О сатима и сатима натезања, да би на крају он овог жилавог и упорног краља, стокилаша опет пустио у море, приповедао би ми сатима да га ја не прекинух тврдњом да је проблем ипак могао да реши једноставније.

“Како па ти, нериболовац, знаш то?”

“Знам, наравно. Ниси добро уочио физикалност проблема, извршио сукцесивну апроксимацију, ниси испитао колинеарност стварних догађања, ниси генерисао низове података, нити си их подвргао другим алгоритамским процесима, ниси средио све факторе табеларно и онда кренуо на...

ЗАКОНОДАВАЦ УКУСА

Срела се два стара другара након дужег времена и у кафани уз пиће започела надметање: ко је више појео рибизла, ко је у животу био више забораван, ко је попио више купиновог вина, ко је више времена провео у пустињи, ко је више оклевао да се ожени, ко је више комуницирао са Марсовцима, ко је више решавао туђе проблеме, ко је више наилазио на покварене конзерве, ко је више примењивао термодинамику...

Слушао ово за суседним столом господин М. Д. па ће онако пријатељски, али ауторитативно, лелујаво устајући: “Слушајте, све је пичкин дим, само сте ви легенде!. То вам кажем ја, који сам пет година радио у општинском суду. Додуше, отпустили ме, али ја кад одсечем, то ти је, што ти је

ДИЛЕМЕ

У полупразној сали „Старе Србије“ уз јутарњу кафицу, док нечујни конобари одевени у српску народњу ношњу чекају на миг за неко пиће, распричали се пензионери овдашњи Аврам Брковић и Шемседин Селаљковић. Времешни борци присећају се последњег светског рата и дилема у које су тада западали:

“Јесте да нисам баш првоборац, али ово о чему ти причам десило се када сам већ две године био ратник, искусан и опрезан. Ближио се крај рата. Примичемо се Београду. Већ смо у Сопоту. Ја пошао у штаб бригаде неким послом, а зуцкало се тих дана да је ту било неке провабле и да издајник није пронађен.

Улазим у двориште куће у којој је штаб и умало да се сударим са једним партизанским куриром који узјахује коња и жури некуда. Одмах у њему препознам једног четника из мог краја. Нема сумње, он је. Очи у очи са њим, а наоколо нигде живе душе! Да нешто предузнем, биће потезања пиштоља, па ком’ опанци, ком’ обојци. Да обавестим некога нема времена, одлуку морам донети тог момента...”

“И ја једном тако пред крај рата журио у штаб бригаде, а кобила коју сам јахао права рага. Једва се креће. Јесте јадница измучена, али видим да морам узети неки прут. Довољно је било само да замахнем прутићем, па да јурне. Пролазим шумарцима, а пролеће у пуном јеку. Жао ми брате, шта да одломим: гранчицу леске већ избили баршунастозелени листићи, па висе као мали лептирићи, или тик изнад моје главе гранчицу са мирисним гроздовима к’о снег белог багреновог цвета; или пак, недајбоже, гранчицу дивље јабуке по чијим ружичастобелим латицама већ зује пчеле...”

У РЕСТОРАНУ

“Конобар, шта је ово? Па нисам ја од јуче. Пробајте, ово јело је од јуче, хлеб од прекјуче...”

НАРАВНО

Наравно да га је гледала у очи. Седели су у кафићу. Скучена просторија са ониским сточићима. Седели су једно наспрам друго и наравно да му је сваки детаљ на лицу уочавала, упркос измаглици од дуванског дима. Наравно да је и ту длаку морала да види. Али зашто у њу нетремице да пиљи? Била му је то најдужа длака у десној обрви. Можда и није. Али устобочила се безобразно, штрчала је, богами, читавих центиметар и по. Црна и дебела. Наравно, зато и видљива. Баш наметљива. Наравно, била је зима, а он је дубоко до очију навучену носио плетену капу. Али капе сада нема. Ништа није ни указивало да ју је имао. Коса кратко, кратко потшишана, није ни мрднула. Наравно да није, онако науљена и учвршћена. Само та проклета длака као да је из чела израсла. Наравно, длака није намерно кренула погрешним правцем: право ка њој. А могло је и нешто друго спонтано да крене тако према њој. Можда и јесте. Замишљала је да јесте. Био је то њихов први састанак. Снебивала се зато да му скрене пажњу. Наравно да није могла рећи шта све мисли. Гледала га је, бар је он тако мислио, право у очи и смешила се, а он је био срећан и брбљао је, брбљао нешто. Наравно, то јој је одговарало јер тако нема могућности, мислила је, да га некако опомене. А и зашто би? Све је ишло супер, па је и овај случај са длаком наравно био добар знак да ће и надаље све ићи супер.

ПЕХ

Нерадо се господин Сениша Станић, звани Сики, сећа својих гимназијских дана. Не због оцена и професора у школи. Због професора у кафани. Дружење на корзоу, главној забави ондашњих гимназијалаца, завршавало се одласком у неки бољи ресторан или кафану, да се ту уз пиће да одушка љубавним успесима и неуспесима. А како да се Сики опусти кад га тамо чека строг поглед неког гимназијског професора који је ту засео са својим друштвом !

Нерадо тај Сики, сада професор у једној од гимназија, размишља и о садашњости. Како да се увече опусти у неком ресторану или кафићу кад га тамо очекује подругљиви смешак садашњих гимназијалаца !

ХАИЋИНИ

У задимљеном новосадском кафићу “Галија” бучни чак и овдашњи хаику мајстори З. А., В. М. В. и А. О.

– Без медитирања нема ни сексирања! – узвикну у једном тренутку хаику мајстор В. М. В.

Долете једна флаша и разби се о његову главу. Умало да га пошаље у царство вечног медитирања.

Хаику учитељ З. Д. мудро скрену поглед и са 5-7-5 слогова и забележи тај моменат.

Ерик Клептон је и даље по мало блузирао.

ХАИКУ (М)УЧЕНИЦИ

– Природа је врхунски бог! - узвикну хаику учитељ З. Д. у кафани „Сребрњак“, где је са својим ученицима свратио да нешто презалогјаји, и на виљушку натаче први реш пржени тестис неке домаће животиње.

– Пази само да не поједеш више од 17 комада, најбоље прво пет па седам, онда једно пиво, па пет комада - охрабрише га за столом његови ученици.

УБЕЂЕЊЕ

У разговору са својим хаику учитељем З. Д.- ом ученик Миладин, чак и у кафани „Боем“ где наставише убеђивање, оста при свом уверењу да његов најновији хаику ни за јоту не измени.

– У реду – рече на крају хаику учитељ З. Д. - редослед речи може остати исти, али промени речи, или не мењај све речи, али мењај број слогова, или не дирај слокове, али убаци киређи, или не дирај ништа, али баци хаику у смеће.

ИПАК

Почетком деведесетих година надалеко (не и у Нишу) познати хаику учитељ Д. А. нађе се у кафани „Златибор“ у једном у друштву где је био и главни уредник једне нишке издавачке куће, познат по свом ниподаштавању хаику поезије. У једном тренутку Д. А. ће онако узгред:

– Чуо сам да је ова последња књига Десанке Максимовић имала финансијски усиех.

– Немогуће, па то је књига хаику поезије - примети неко. Па са хаикуом нису лоше прошли ни Октавио Паз, а ни Езра Паунд. За хаику Борхеса и Тагореа грабили су се издавачи, а Паул Целан и Рилке нису пропустили ту шансу. Чудни су ти велики песници: Ален Гинзберг и Џек Керуак имали су за хаику специјалног издавача, а чувени шведски песник Томас Транстремер условљавао је издавача да у свакој његовој збирци обавезно буде и хаику!

Разговор брзо крену другим током, али дотични главни уредник још неко време оста замишљен.

Од тада он поче да објављује и књиге аутора хаику поезије.

ПРВА НАГРАДА

У необавезном разговору са својим ученицима хаику учитељ Д.А. у кафани „Атина“ уз чашицу лозоваче, за коју су ученици веровали да је саке, беше добро расположен. То искористи један од ученика, који се до тада ничим није истицао, да чежњиво констатује:

– Колико ли је срећан онај што добије прву награду за хаику на неком конкурс у Јапану!

– Срећни су само чланови жирија, зато што су нашли добар хаику - изненади га својим одговором хаику учитељ Д. А.

САВЕТИ

Млечни ресторан „Здрављак“ био је пун, зачудо, и хаику ученика јер их је хаику учитељ Д. А. овом приликом повео на по чашу јогурта.

– Све што треба да радите, то је да забележите говор ситница, рече им он.

– Али ми се спремамо за велика дела! - побуни се један од њих.

– Велико је велико ако може да стане у малу чинију, стрпљиво ће Д. А.

– Шта ако је чинија од 17 слогова превелика за неку ситницу?

– Животне ситнице су увек толико велике да кипе из чиније.

Не дозволите да се прелију. Што их више сабијете, биће боље.

– А шта, кад је чинија празна? - беше ученик упоран.

– Сабијај празнину, ако хоћеш да (од)јекне - одврати мирно Д. А.

ЗА ШАНКОМ

Жали ми се комшија Раде, конобар, да му је јуче за шанк свратио неки човек и одмах стао да пискара нешто по некаквом папи-рићу. „Не, није било гужве“ каже мој комшија „чак није ни било никога за шанком, али да је бар он нешто наручио! Није ни обраћао пажњу на моја питања шта ће да наручи. Хтедох да га избацим, али ајд’, видим, јадан, можда нема да плати, а и шеф ми рече да је то неки познати писац.“

НИКАДА

Да не треба предвиђати лош исход неког догађаја уверио се, каже један мој пријатељ, нећу да му спомињем име да се не наљути. Питате се сада, шта му се то страшно десило, питали смо га тада у кафани, али ми то нећемо никада сазнати: он више не говори ни о чему лоше, а шта се њему тада лоше обистинило, никада није рекао и немојте га на то присиљавати, неће никада ни рећи.

ПРИХВАТИЋЕ

„Е баш ћу написати једну такву безвезну и глупу причу“, прича један познати писац другом исто тако познатом писцу за столом у кафани „Империјал“, „да видим да ли ће критичари моћи да кажу да су икада читали гору причу!“

„Море, пронаћи ће неко и у тој причи нешто генијално. Сви ће се чудити, а ипак управо то мишљење и прихватити.“

(НЕ)ПОВЕРЕЊЕ

Поред туце празних пивских флаша још увек седе у кафани „Нишка механа“ двојица средовечних мушкараца, професора, и мало отегнутим говором мудрују:

– Не верујем много ни данашњим истраживачима.

– Али они верују да им ми све верујемо. А зашто и не бисмо?

– Па ето, неки шкотски истраживачи дошли до резултата да код жена оргазам ангажује део мозга који контролише функције као што су **мисао** и **акција**, а да се код мушкараца оргазам одвија у делу мозга кији управља нижим функцијама какве су **глад** и **жеђ**. Бар да су им истраживања била под ознаком “строга поверљиво”!

ТАКО МУ СУЂЕНО

Писац наш, да му не спомињем име, јер ми је ово причао у поверењу једном приликом у кафани „Рио“, решио да се, поред неколи-

ко својих романа, огледа и у причи, и то оној најкраћој, на једној страници. Напише он причу лако, тема лепа, али му прича некако „танка“, а и дугачка, брате, прелази једну страницу. Окрени, обрни, ни једна му се реч не избацује, све су неопходне. Тема, пак, некако оскудна, сијасет идеја како да причу обогати. Седне, поново је уради и испадне омањи роман.

„Тако ми суђено“, каже он резигнирано „да пишем само романе“.

ФОРМА И САДРЖИНА

– Најзад сам укапирао како да моје песме **упале**, распричао се у кафићу „Бомбај“ уз чашицу један још неафирмисани песник.

– Треба обратити пажњу на садржину а не на форму.

– Како си само дошао на ту генијалну идеју? повикаше у глас готово сви за столом.

– Па видите, тако сам лепо обавио стиропором и крпама акумулатор мог аутомобила да сам мислио како је потпуно обезбеђен од хладноће. Али прошле ноћи и није био неки велики мраз, а ја данас никако да упалим ауто. Унесем акумулатор у стан да бих га исправљачем освежио, скинем поклопце хелија и шта видим: ни у једној нема течности. Форма је, дакле, била ту, али не и садржина”!

У НОВИНАМА НИШТА НОВО

Седећи једном једне лепе летње вечери на тераси ресторана „Парк“ и слушајући разговор за суседним столом, лепо сам се информисао о томе шта има ново у новинама:

– Пази богати, онај политичар каже да није рекао оно што је рекао.

– Нисам читао да је баш тако казао.

– Да, да, говорио је доста о ономе што кажу да је говорио за новине и одбацио сваку могућност да је тако рекао.

– Ако је тада рекао то, а сви знају да је говорио тек да би нешто рекао, онда не знам шта да мислим, шта је заиста рекао.

– Рекао је он тада све што је хтео, а није смео. Зар је мислио да на то неће нико ништа да каже?

– Већ су му то многи рекли и сада он мора рећи нешто што није рекао. Он је као љут што је новинар рекао да је овај рекао што није рекао.

– И шта да каже читалац на све то?

– Читалац и нема шта да каже ако не прочита деманти, па га то заинтригира да прочита шта је он том приликом све рекао.

– Рекао је он тада много што шта, а што новинар објављује и ово и оно, свако ће ти рећи да је то његово право, тако бих бар ја о томе рекао.

– Он је то толико оштро рекао да се сада не може рећи да ништа није рекао.

– Мислиш да је рекао све што је мислио?

– Мислио је он много више него што је рекао, па ипак, сви кажу да је рекао оно што никада није мислио да каже.

ВРЕДИ СЕ ПОМУЧИТИ

Писца почетника питао у кафићу „Инкогнито“ један млади новинар, шта намерава после своје прве књиге и шта очекује, а овај ће као из топа: „Нобелову награду!“

„Богами, ту је лова“, рече млади новинар „за толике паре вреди се помучити.“

РАСПРСКАВА СЕ

Наш другар Бане Кинез жали нам се ономад у кафићу „Имиц“ како је од силног крканлука и пијанлука за ове новогодишње и божићне празнике почео некако да се надима, да се надувава, стомак му се повећавао и повећавао, постао као балон, па је од силне заокругљености и надувености и он сам почео некако да лебди, да се полако пење у висину.

„И шта је онда било?“ питамо га ми сумњичаво.

„Већ бих се, богами, распрснуо да се у последњем тренутку нисам пробудио. Баш грозан сан“.

СКРОМАН

Разговарају у кафани „Мироч“ два писца приповедача, обојица са по неколико збирки приповедака. Један од њих ће:

„Вала, двадесет мојих приповедака је антологијских!“

„Па колико их уопште имаш?“

„Двадесет и две, зашто питаш,, мирно ће овај.

ФРОНТ

Господин Стајимир Величковић, познат као деда Стаја, оних дана бомбардовања, бар нам он тако у кафани тврди, нашао се на првој линији фронта. Наша артиљерија била је тако активна да је по небу лепо видео трагове и чуо уништавање неког непријатељског пројектила или авиона. Храбро се изложивши опасности, у једном моменту, усред мрклог мрака, кренуо је неколико корака, али га је неки силан удар одбацио, стакло је звечало и прскало, а парчад малтера и црепа летело на све стране. Срећом, само га је једно парче стакла окрзло по левој надланици и он се хладнокрвно, као искусан ратник

из Другог светског рата, повукао у дубину територије – у најдубље ћоше своје кућице на крају Зајечарске улице. У близини, те ноћи, бомбардован је мост.

(НЕ)ТИПИЧАН КАФАНСКИ РАЗГОВОР

– Бре, уби нас ова мајска киша. Па корисна је, али претера брате!

– Ајд, живели! И немој више о времену. Немој ни о политици, ништа нам не вреди да се јадамо.

– Па ево, да у овим озбиљним новинама овде на столу гвирнемо и у ону страну што је после свега, а пре спорта. Па да за мог комшију Ису, знаш оног дебелуцу Исидора на крају моје улице, спадала и мазала, кажем да му се „**ликовна истраживања крећу у правцу најразличитијих метаморфоза облика који га час потпуно разарају, а час стежу, што доводи до симбиозе апстрактног доживљаја и колористичке форме. Доминантном и сигурном линијом, сведеним геометријским сликама, он чврсто гради препознатљиве форме занимљивих фигура...**“

– Е, па онда ја морам на то да додам „**да му се осећа фуриозан темпо у сваком потезу кичице, што сведочи о његовом нестрпљењу да се белина платна нападне из свих оружја. Боја пламти и разбија облик да би на чудан начин преузела улогу кохезионог фактора...**“

– Али, ипак, нервира ме, брате, „**његово укидање дубине и перспективе слике у корист пикторалним вредностима, па то његово наглашено интересовање за епику...**“, па не иде, брате, не иде! Ајд живели!

ДИМЊАК

Нађосмо се на кратко у кафани „Делта“ ја и мој стари школски друг Коле, а он одмах ударио у кукњаву:

– Прокапљала ми стара водоводна цев у оној мојој трошној кућици на селу.

– Па добро. Поправићеш

– Није добро временом је вода пробила цев и шикнула. Замисли, право кроз димњак.

– Па добро. Прошла кроз димњак.

– Није добро. Димњак је од земљаних тугли. Расквасио се и срушио.

– Па добро озидаш нов димњак.

– Није добро. Димњак је био прилично висок. При паду је ломио црепове.

- Па добро, заменићеш те црепове.
- Није добро. Сломљено је много црепова, а како је тамо обичан танак каратаван, црепови пробали плафон и све се обрушило унутра, па не само што морам да мењак комплетан кров, него и добар део намештаја који је том приликом уништен...

*ЗНАТИ МНОГО СТВАРИ
НЕ ЗНАЧИ БИТИ МУДАР*

(Хераклит)

- Сирена за узбуну одавно се била огласила. Два авиона кружила су негде невидљиво изнад града. У башти кафића „Фешн“ у булеварском парку два пријатеља хладнокрвно разговарају:
- Сад су ово сигурно холандски пилоти...
- По чему баш они?
- Видиш како мирно бирају мету. Холанђани су опрезни и сталожени људи. Знају их, један мој теча је из Франкфурта.
- Па то је у Немачкој.
- Море, мајку ли им усташку!

ЗА КАФАНСКИМ СТОЛОМ

- Био је мајстор за резанце, рекох.
- Мислиш на оног мајстора са машином за сецање папира у резанце, одврати мршави дугајлија, Пера компјутериста.
- Мислиш на оног посланика што ономад на скупштини исеца на резанце готово целу опозицију, каже пргави Тоша, иначе председник новоствореног огранка једне странке у нашем граду.
- Знаш, мислиш на оног дебелка који у ову кафану улази због слатких резанаца са орасима и лешницима, а понекад, да-бог-сачува, после тога наручи и резанце са млевеним месом и пармезаном, погађа већ припити Јоца.
- Оћутао сам. Шта њима значи податак да је кувар Раде јучео тишао у пензију.

ПЉАЧКА

Жали ми се у кафани један мој другар, кад је платио превише за струју, а због високе камате остао још дужан, да је ово права „индијска пљачка“. На мој израз чуђења, он наставља: „У Индији пљачкаш баца пролазнику на врат питона који почиње да га гуши. Када му очисти цевове, пљачкаш узима змију и одлази.“

ЗАПРИЧАО СЕ

Запричао се тако једном наш суграђанин Сима Митић са неким својим старим другом. Насред улице. Нису се одавно видели. Причали, причали, па и у оближњу кафану свратили. Да наставе. О чему су причали? О ономе што им се дешавало протеклих година. Сима је свог саговорника одушевљавао својом обавештеношћу. О свему што је прошло. О ономе што се тог тренутка дешавало, наравно, није могао да зна: пет особа, међу којима један петогодишњи дечак и његова мајка, погинуло је када се срушио хеликоптер на северу аустралијског града Бризбејна; дванаест особа погинуло је и око сто педесет повређено када је воз препун путника ударио у други празан воз на приградској станици Паола... А због непрописног паркирања, недалеко од кафане у којој су седели, паук је управо односио Симино кола.

ЗА КАЗНУ

У кафанском разговору двојице писаца један ће: „Чуо сам да пушачи у енглеском граду Тареку раде два и по сата дуже од својих колега непушача како би надокнадили време изгубљено на цигарет паузе.“

„Апсолутно исправно“, одговори други. „И нас двојица бисмо морали сутра да останемо код куће и пишемо два сата више од оних који данас нису седели и пили у кафани.“

Dragan J. Ristić, Niš

TAVERN STORIES

Summary

Through short Kharmesque miniatures, the author endeavors to present the atmosphere of modern taverns and cafés. These concise and crisp conversations, although at first simple, have its own essential attractiveness, but also urge thinking. The author develops a complex network of metatextual and metaliterary procedures in a paradoxal way. A high level of reading pleasure is achieved through a preferential relation towards human weaknesses, humoristic irony, and constant change of perspective.

Key words: Taverns, Taverns in Niš, Niš, Tavern Humor, Tavernology.